

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

Articvli Fidei Præcipvi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

ARTICVLI FIDEI P R Æ C I P V I.

I.

ECCLÆSIÆ MAGNO CONSENSV APVD nos docent, Decretum Nicenæ Synodi, de vnitæ essentiæ diuinæ, & de tribus personis, verum, & sine vlla dubitatione credendum esse. Videlicet quod sit vna essentia diuina, quæ & appellatur & est Deus, æternus, incorporeus, impartibilis, immensa potentia, sapientia, bonitate, creator & conseruator omnium rerum, visibilium & inuisibilium, & tamen tres sint personæ, eiusdem essentiæ, & potentiæ, & coæternæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Et nomine personæ vtuntur ea significatione, qua vsi sunt in hac causâ scriptores Ecclesiastici, vt significet non partem aut qualitatem in alio, sed quod proprie subsistit.

Damnant omnes hæreses, contra hunc articulum exortas, vt Manichæos, qui duo principia ponebant, bonum, & malum, item Valentinianos, Arrianos, Eunomianos, Mahometistas, & omnes horum similes. Damnant & Samosatenos, veteres & neotericos, qui cum tantum vnâ personam esse contendant, de verbo & de Spiritu sancto aduete & impie rhetoricantur, quod non sint personæ distinctæ, sed quod verbum significet verbum vocale, & spiritus, motum in rebus creatum.

II.

Item docent, quod post lapsum Adæ, omnes homines naturali modo propagati, nascentes habeant peccatum originis. Intelligimus autem peccatum originis, quod sic vocant sancti patres, & omnes orthodoxi & pie eruditi in Ecclesia, videlicet reatum, quo nascentes propter Adæ lapsum, rei sunt iræ Dei & mortis æternæ, & ipsam corruptionem humanæ naturæ propagatam ab Adami. Et hæc naturæ humanæ corruptio, defectus iustitiæ seu integritatis, seu obedienciæ originalis, & concupiscentiam complectitur.

Estq; defectus, horribilis cæcitas & inobediencia, scilicet carere illa luce ac noticia Dei, quæ fuerat futura in natura integra, item carere illa reuerentia, hoc est, perpetua obediencia, vera, pura ac summa dilectione Dei, & similibus donis integræ naturæ. Quare defectus illi & concupiscentia, sunt res damnata, & sua natura digna morte. Estq; vitium originis vere peccatum, damnans & afferens nunc quoque æternam mortem, his qui non renascuntur per baptismum & Spiritum sanctum.

B 4   Damnant

Damnant Pelagianos, qui negant peccatum originis, & sentiunt defectus illos seu concupiscentiam esse res indifferentes seu pœnas tantum, nec esse res sua natura damnatas, & somniant hominem legi Dei satisfacere posse, & propter hanc propriam obœdientiam coram Deo iustum pronuntiari.

Hæc in alia editione sic reperiuntur.

I I.

¶ Item docent, quod post lapsum Adæ, omnes homines secundum naturam propagati, nascantur cum peccato, hoc est, sine metu Dei, sine fiducia erga Deum, & cum concupiscentia. Quodq; hic morbus, seu vitium originis vere sit peccatum, damnans & afferens nunc quoq; æternam mortem, his qui non renascuntur per Baptismum & Spiritum sanctum.

Damnant Pelagianos, & alios, qui vitium originis negant esse peccatum, & vt extenuent gloriam meriti & beneficiorum Christi, disputant hominẽ proprijs viribus rationis corã Deo iustificari posse.

I I I.

Item, docent quod verbum, hoc est, filius Dei assumerit humanam naturam in utero beatæ Mariæ virginis, vt sint duæ naturæ, diuina & humana, in vnitæte personæ inseparabiliter conianctæ, vnus Christus, vere Deus, & vere homo natus ex virgine Maria, vere passus, crucifixus, mortuus & sepultus, vt reconciliaret nobis Patrem, & hostia esset, non tantum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus actualibus peccatis hominum. Idem descendit ad inferos, & vere resurrexit tertia die, deinde ascendit ad cœlos, vt sedeat ad dextram Patris, & perpetuo regnet & dominetur omnibus creaturis, sanctificet credentes in ipsum, misso in corda eorum Spiritu sancto, (✠) & sanctificatis det vitam æternam. Idem Christus palam est rediturus, vt iudicet viuos, & mortuos resuscitados iuxta Symbolum Apostolorum.

(✠) In fine huius articuli, post hæc verba, (misso in corda eorum Spiritu sancto) alibi hæc reperiuntur.

Misso in corda eorum Spiritu sancto, qui regat, consoletur ac viuificet eos, ac defendat aduersus Diabolum, & vim peccati. Idem Christus palam est rediturus, vt iudicet viuos & mortuos, &c. iuxta Symbolum Apostolorum.

I I I I.

Vt autem consequamur hæc beneficia Christi, scilicet remissionem peccatorum, iustificationem, & vitam æternam, dedit Christus Euange-

Euangelium, in quo hæc beneficia nobis proponuntur, sicut scriptum est, Lucæ ultimo, Prædicari pœnitentiam in nomine eius, & remissionem peccatorum inter omnes gentes. Cum enim omnes homines naturali modo propagat, habeant peccatum, nec possint vere legi dei satisfacere, Euangelium arguit peccata, & ostendit nobis mediatorrem Christum, & sic docet nos de remissione peccatorum.

Cum Euangelium arguit peccata nostra, corda perterrefacta statuerent, quod gratis nobis propter Christum donentur remissio peccatorum, & iustificatio per fidem, qua credere & confiteri debemus, hæc nobis donari propter Christum, qui pro nobis factus est hostia, & placuit patrem. Quanquam igitur Euangelium requirit pœnitentiam, tamen ut remissio peccatorum certa sit, docet eam gratis donari: hoc est, non pendere ex conditione dignitatis nostræ, nec dari propter vlla præcedentia opera, aut dignitatem sequentium. Fieret enim incerta remissio, si ita sentiendum esset, tum demum nobis contingere remissionem peccatorum, postquam eam præcedentibus operibus meriti essemus, aut satis digna esset pœnitentia.

Conscientia enim in veris pauoribus, nullum inuenit opus quod possit opponere iræ Dei, & Christus nobis donatus & propositus est, ut sit propitiator. Hic honos Christi non debet transferri in nostra opera, Ideo Paulus dicit, gratis saluati estis. Item, ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio, hoc est, ita erit certa remissio, cum sciemus eam non pendere ex conditione nostræ dignitatis, sed donari propter Christum. Hæc est firma & necessaria consolatio, pijs & perterrefactis mentibus. Atq; ita docent & S. Patres, & extat apud Ambrosium memorabilis & insignis sententia, his verbis: Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum, saluus sit, sine opere, sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum.

Et fidei vocabulum, non solum cognitionem historiæ de Christo significat, sed etiam credere & assentiri huic promissioni, quæ est Euangelij propria, in qua propter Christum nobis promittuntur remissio peccatorum, iustificatio & vita æterna. Nam & hæc promissio ad historiæ de Christo pertinet, Sicur & in Symbolo additus est historiæ hic articulus: Credo remissionem peccatorum. Et ad hunc articulum, reliqui de historia Christi referri debent. Nam id beneficium est finis historiæ, ideo Christus passus & resuscitatus est, ut propter ipsum nobis donarentur remissio peccatorum & vita æterna.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

IIII.

¶ Item docent, quod homines non possint iustificari coram Deo proprijs viribus, meritis aut operibus, sed gratis iustificentur

B 5 propter

propter Christum per fidem, cum credunt se in gratiam recipi, & peccata remitti propter Christum, qui sua morte, pro nostris peccatis satisfecit. Hanc fidem imputat Deus pro iusticia corata ipso. Rom. 3. & 4.

V.

Itaque instituit Christus ministerium docendi Euangelij, quod prædicatio penitentiam & remissionem peccatorum. Estque vtraque prædicatio vniuersalis, Omnium peccata arguit, & omnibus credentibus promittit remissionem peccatorum, vt non sit incerta remissio, sed vt omnes perterrefactæ mentes, sciant se debere credere, quod certo donetur ipsis remissio peccatorum propter Christum, non propter ipsorum merita, aut dignitatem. Hi omnes certo consequuntur remissionem peccatorum. Et cum hoc modo consolamur nos promissione seu Euangelio, & erigimus nos fide, simul datur nobis Spiritus sanctus. Nam Spiritus sanctus datur & est efficax, per verbum Dei & per Sacramenta. Cum Euangelium audimus aut cogitamus, aut Sacramenta tractamus, & fide nos consolamur, simul est efficax Spiritus sanctus, iuxta illud Pauli ad Galatas tertio, Vt promissio ex fide Iesu Christi deur credentibus. Et ad Corinthios, Euangelium est ministerium Spiritus. Et ad Roma. Fides ex auditu est. Cum igitur fide nos consolamur, & liberamur à terroribus peccati per Spiritum sanctum, concipiunt corda cæteras virtutes, agnoscunt vere misericordiam Dei, concipiunt veram dilectionem, verum timorem Dei, fiduciam, spem auxilij diuini, inuocationem, & similes fructus Spiritus.

Damnantur illi, qui de hac fide, qua remissio peccatorum accipitur, nihil docent, sed iubent conscientias dubitare, an consequantur remissionem. Et addunt hanc dubitationem non esse peccatum. Item, docent homines consequi remissionem peccatorum, propter propriam dignitatem: non docent, credendum esse, quod gratis propter Christum, remissio peccatorum donetur.

Damnantur item fanatici spiritus, qui fingunt Spiritum sanctum dari, aut efficacem esse, sine verbo Dei. Et ob eam causam contemnunt ministerium Euangelij & Sacramentorum, & quærunt illuminationes sine verbo Dei & extra Euangelium, atque ita abducunt animos à verbo Dei, ad proprias opiniones, quod est perniciosissimum. Tales olim fuerunt Manichæi, Enthusiastæ, & nunc sunt Anabaptistæ. Huiusmodi furores constanter damnamus. Abolent enim verum vsum verbi Dei, & falso somniant sine verbo Dei accipi Spiritum sanctum, & fieri suis opinionibus comminiscuntur impia dogmata, & efficiunt infinitam dissipationem.

Hac

Hæc in alia editione sic reperiuntur.

v.

¶ Vt hanc fidem consequamur, institutum est ministerium docendi Euangelij & porrigendi Sacramenta. Nam per verbum & Sacramenta, tanquam per instrumenta donatur spiritus sanctus, qui fidem efficit, vbi & quando visum est Deo, in ijs qui audiunt Euangelium, scilicet quod Deus non propter nostra merita, sed propter Christum iustificet, hos qui credunt, se propter Christum in gratiam recipi.

Damnant Anabaptistas & alios, qui sentiunt Spiritum sanctum contingere sine verbo externo hominibus per ipsorum præparationes & opera.

V I.

Item docent, quod cum fide reconciliamur, necessario sequi debeat iusticia bonorum operum, quæ Deus nobis mandauit, sicut & Christus præcepit: Si vis in vitam ingredi, serua mandata. Sed quia tanta est infirmitas humanæ naturæ, vt nemo legi satisfacere possit, necesse est docere homines, non solum quod legi obædiendum sit, sed etiam quomodo placeat hæc obædientia, ne conscientia incidant in desperationem, cum intelligunt se non satisfacere legi. Placet igitur hæc obædientia, non quia legi satisfacit, sed quia persona est in Christo reconciliata fide, & credit sibi reliquias peccati condonari. Semper igitur sentiendum est, nos consequi remissionem peccatorum, & personam pronuntiarum iustam, id est acceptari gratis propter Christum, per fidem. Postea vero placere etiam obædientiam erga legem, & reputari quandam iusticiam, & mereri præmia. Non enim potest conscientia opponere iudicio Dei propriam munditiam, aut opera, sicut Psalmus testatur, Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur coram te omnis viuens. Et Iohannes ait, Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra. Et Christus inquit, Cum feceritis omnia, dicite, serui inutilis sumus. Postquam autem persona reconciliata & iusta fide, id est, accepta est, placet & obædientia, & reputatur esse quædam iusticia. Sicut Iohannes inquit, Omnis qui in eo manet non peccat. Et 2. Cor. 1. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostræ.

Ac debet hæc obædientia repugnare prauis cupiditatibus, & subinde spiritualibus exercitijs fieri purior, & cauere, ne quid committamus contra conscientiam, iuxta illud, Summa legis est dilectio, ex puro corde & conscientia bona, & fide non ficta. Qui vero obtemperant

perant prauis cupiditatibus, & agunt contra conscientiam, versantur in peccatis mortalibus, nec fidei iusticiam, nec iusticiam bonorum operum retinent. Iuxta illud Pauli, Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

V I.

¶ Item docent, quod fides illa debeat bonos fructus parere, & quod oporteat bona opera, mandata à Deo facere, propter voluntatem Dei, non vt confidamus per ea opera iustificationem coram Deo mereri. Nam remissio peccatorum & iustificatio fide apprehenditur, sicut testatur & vox Christi, Cum feceritis hæc omnia, dicite, serui inutiles sumus. Idem docent & veteres scriptores Ecclesiastici. Ambrosius enim inquit, Hoc constitutum est à Deo, vt qui credit in Christum saluus sit, Sine opere, sola fide, gratis accipiens remissionem peccatorum.

V II.

Item docent, quod vna sancta Ecclesia perpetuo mansura sit. Est autem Ecclesia Christi, proprie congregatio membrorum Christi, hoc est, sanctorum, qui vere credunt & obædiunt Christo, etsi in hac vita huic congregationi multi mali & hypocritæ admisti sunt, vsq; ad nouissimum iudicium. Habet autem Ecclesia proprie dicta, signa sua, scilicet puram & sanam Euangelij doctrinam, & rectum vsum Sacramentorum. Et ad veram vnitatem Ecclesiæ, satis est consentire de doctrina Euangelij, & administratione Sacramentorum. Nec necesse est vbiq; similes esse traditiones humanas, seu ritus ab hominibus institutos. Sicut & Paulus docet, cum ait: Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium, &c.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

V II.

¶ Item docent, quod vna sancta Ecclesia perpetuo mansura sit. Est autem Ecclesia congregatio Sanctorum, in qua Euangelium recte docetur, & recte administrantur Sacramenta. Et ad veram vnitatem Ecclesiæ, satis est consentire de doctrina Euangelij & administratione Sacramentorum. Nec necesse est vbiq; esse similes traditiones humanas, seu ritus aut ceremonias ab hominibus institutas. Sicut inquit Paulus, Vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium, &c.

V III.

Cum autem in hac vita admisti sint Ecclesiæ multi mali & hypocritæ, qui tamen societatem habent externorum signorum cum Ecclesiâ,

Ecclesia, licet vti Sacramentis quæ per malos administrantur, iuxta vocem Christi, Sedent scribæ & Pharisei in Cathedra Moyfi, &c. Et Sacramenta & verbum Dei, propter ordinationem & mandatum Christi sunt efficacia, etiamsi per malos exhibeantur.

Damnant Donatistas & similes, qui negabant licere populo vti ministerio malorum in Ecclesia, & sentiebant ministerium malorum inutile & inefficax esse.

*In principio Octauis Articuli quæ subieciimus
alibi sic reperiuntur.*

VIII.

¶ Quamquam Ecclesia proprie sit congregatio sanctorum, & vere credentium, tamen cum in hac vita multi hypocritæ, & mali admitti sint, licet vti Sacramentis, quæ per malos, &c.

IX.

De Baptismo docent, quod necessarius sit ad salutem, tanquam ceremonia à Christo instituta. Et quod per baptismum offeratur gratia Dei, & quod infantes sint baptizandi, & quod infantes per baptismum Deo commendati, recipiantur in gratiam Dei, & fiant filij Dei, sicut Christus restatur, loquens de paruulis in Ecclesia, Matth. 18. Non est voluntas patris vestri qui in cœlis est, vt pereat vnus ex paruulis istis.

Damnant Anabaptistas, qui improbant baptismum infantum, & affirmant infantes, sine baptismo & extra Ecclesiam Christi, saluos fieri.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

IX.

¶ De Baptismo docent, quod sit necessarius ad salutem, quodq; per Baptismum offeratur gratia Dei, & quod pueri sint baptisandi, qui per Baptismum oblari Deo, recipiantur in gratiam Dei.

Damnant Anabaptistas, qui improbant baptismum puerorum, & affirmant pueros sine baptismo saluos fieri.

X.

De cœna Domini docent, quod cum pane & vino vere exhibeantur corpus & sanguis Christi, vescentibus in cœna Domini.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

X.

¶ De cœna Domini docent, quod corpus & sanguis Christi vere absint, & distribuuntur vescentibus in cœna Domini, & improbant secus docentes.

XI. De

XI.

De Pœnitentia docent, quod lapsis post baptismum contingere possit remissio peccatorum, quocunq; tempore, cum conuertuntur. Et quod Ecclesia talibus redeuntibus ad pœnitentiam, impertire absolutionem debeat.

Constat autem pœnitentia, hoc est, conuersio impij, proprie his duabus partibus. Altera est contritio, hoc est, terrores incusi conscientie agnito peccato, in quibus & iram Dei agnoscimus, & dolemus nos peccasse, & peccata detestamur ac fugimus. Sicut Ioël concionatur. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum, &c. Altera pars est fides, quæ concipitur ex Euangelio seu Absolutione, & credit propter Christum certo remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. De qua fide Paulus loquitur, cum ait, Iustificati fide, pacem habemus. Deinde sequi debent boni fructus pœnitentiae, hoc est, obœdientia erga Deum, iuxta illud: Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem viuatis, moriemini. Sed si spiritu actiones corporis mortificabitis, uiuetis.

Damnant Nouarianos, qui nolebant absoluerè eos qui lapsi post baptismum, redibant ad pœnitentiam.

Damnant & illos, qui non docent remissionem peccatorum per fidem gratis propter Christum contingere: sed contendunt remissionem peccatorum contingere propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum, & iubent dubitare conscientias in pœnitentia, an consequantur remissionem, & affirmant hanc dubitationem non esse peccatum.

Damnant & istos, qui Canonicas satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas pœnas aeternas aut pœnas purgatorij, et si fatemur bonis operibus mitigari praesentes calamitates, sicut Esaias docet, capite 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Et requiem tibi dabit Dominus semper.

Damnant & Anabaptistas, qui negant semel iustificatos, iterum posse amittere Spiritum sanctum. Damnant & illos, qui contendunt aliquibus tantam perfectionem in hac vita contingere, vt ne quidem possint iterum peccare.

*Hunc vndecimum Articulum collocatum reperimus
alibi duodecimo loco, & post primam perio-
dum, hac verba.*

Constat autem Pœnitentia proprie his duabus partibus. Altera est contritio seu terrores incusi conscientie agnito peccato.
Alter

Altera est fides, quæ concipitur ex Evangelio seu absolutione, & credit propter Christum remitti peccata, & consolatur conscientiam, & ex terroribus liberat. Deinde sequi debent bona opera, quæ sunt fructus poenitentiae.

Damnant Anabaptistas, qui negant semel iustificatos posse amittere Spiritum sanctum. Item qui contendunt, quibusdam tantam perfectionem in hac vita contingere, ut peccare non possint.

Damnantur & Nouatiani, qui volebant absolueri lapsos post Baptismum redeuntes ad poenitentiam. Reijciuntur & isti, qui non docent remissionem peccatorum per fidem contingere, sed docent remissionem peccatorum contingere, propter nostram dilectionem & opera. Reijciuntur & isti, qui Canonicas satisfactiones docent necessarias esse ad redimendas poenas aeternas, aut poenas purgatorij.

X I I.

De Confessione peccatorum docent, quod Absolutio priuata in Ecclesijs retinenda sit, quanquam in Confessione, non sit necessaria delictorum enumeratio. Est enim impossibilis enumeratio omnium delictorum, iuxta illud: Delicta quis intelligit?

Hunc duodecimum Articulum collocatum reperimus alibi undecimo loco.

De Confessione docent, quod absolutio priuata in Ecclesijs retinenda sit, quanquam in confessione non sit necessaria omnium delictorum enumeratio. Est enim impossibilis iuxta Psalmum, Delicta quis intelligit?

X I I I.

De usu Sacramentorum docent, Sacramenta instituta esse, non modo ut sint notæ professionis inter homines, sed multo magis, ut sint signa & testimonia voluntatis Dei erga nos, proposita ad excitandam, & confirmandam fidem in his, qui utuntur eis. Itaque utendum est Sacramentis ita, ut accedat fides quæ credat promissionibus, quæ per Sacramenta exhibentur & ostenduntur. Hac fide accipimus promissam gratiam, quam Sacramenta significant, & Spiritum sanctum.

Damnant igitur Pharisæicam opinionem, quæ obruit doctrinam de fide, nec docet fidem in usu Sacramentorum requiri, quæ credat propter Christum nobis gratiam dari. Sed fingit homines iustos esse, propter usum Sacramentorum ex opere operato, & quidem sine bono motu utentium.

Hæc

Hac in alia editione sic reperiuntur.

XIII.

¶ De vsu Sacramentorum docent, quod Sacramenta instituta sint, non modo vt sint notæ professionis inter homines, sed magis vt sint signa & testimonia voluntatis Dei erga nos, ad excitandam & confirmandam fidem in his, qui vtuntur, proposita. Itaq; vtendum est sacramentis ita, vt fides accedat, quæ credat promissionibus, quæ per Sacramenta exhibentur & ostenduntur.

Damnânt igitur illos, qui docent, quod sacramenta ex opere operato iustificent, nec docent fidem requiri in vsu Sacramentorum, quæ credat remitti peccata.

XIII.

De ordine Ecclesiastico docent, quod nemo debeat in Ecclesia publice docere aut Sacramenta administrare, nisi rite vocatus. Sicut & Paulus præcipit Tito, vt in ciuitatib. presbyteros constituat.

Locum Pauli in fine huius Articuli citatum, non reperimus in alia editione.

XV.

De ritibus Ecclesiasticis, qui sunt humana autoritate instituti, docent, ritus illos seruandos esse, qui sine peccato seruari possunt, & ad tranquillitatem & bonum ordinem in Ecclesia conducunt, vt certæ feriæ, certæ cantiones piæ, & alij similes ritus.

Sed de hoc ipso genere docent, non esse onerandas conscientias superstitiosis opinionibus, hoc est, non est sentiendum, ordinationes illas humanas esse iusticiam coram Deo, aut mereri remissionem peccatorum, aut cultus necessarios esse ad iusticiam Euangelij. Sed sentiendum est, quod sint res Adiaphoræ, quæ extra casum scandali omitti possint. Sed illi peccant, qui cum scandalo eas violant, vt qui suarum Ecclesiarum tranquillitatem temere perturbant, &c.

Reijciuntur igitur traditiones, quæ sine peccato non possunt obseruari, vt traditio de cœlibatu. Reijcitur & impia opinio, de traditionibus & votis, in qua fingitur, cultus humana autoritate excogitatos, mereri remissionem peccatorum, esse satisfactiones pro peccatis, &c. Cuiusmodi falsæ persuasiones de votis, de certis ieiunijs, &c. in Ecclesia ab indoctis sparsæ sunt.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

XV.

¶ De ritibus Ecclesiasticis docent, quod ritus illi seruandi sint, qui sine peccato seruari possunt, & profunt ad tranquillitatem & bonum ordinem in Ecclesia, sicut certæ feriæ, festæ, & similia.

De

De talibus rebus tamen admonentur homines, ne conscientiae onerentur, tanquam talis cultus ad salutem necessarius sit.

Admonentur etiam, quod traditiones humanae institutae ad placandum Deum, ad promerendam gratiam, & satis faciendum pro peccatis, aduersentur Euangelio & doctrinae fidei. Quare vota & traditiones de cibis & diebus, &c. institutae ad promerendam gratiam & satisfaciendum pro peccatis inutiles sint, & contra Euangelium.)

X V I.

De rebus ciuilibus docent, quod legitimae ordinationes ciuiles, sint bona opera & ordinationes Dei, sicut Paulus testatur. Quae sunt potestates a Deo ordinatae sunt. Docent igitur, quod Christianis liceat Magistratus gerere, exercere iudicia, iudicare res ex Imperatorijs & alijs praesentibus legibus, supplicia iure constituere, iure bellare, militare, lege contrahere, tenere proprium, iusiurandum postulantis magistratibus dare, contrahere legitima coniugia, artes probatas legibus exercere.

Damnans Anabaptistas, qui interdicunt haec ciuilia officia Christianis.

Damnans & illos qui Euangelicam perfectionem collocarunt in desertione ciuiliu officiorum, cum Euangelica perfectio sit spiritalis, hoc est, consistat in motibus cordis, in timore Dei, fide, dilectione, obediencia. Euangelium enim concionatur de quadam aeterna iusticia cordis, Nec abolet interim politiam aut Oeconomiam, Sed maxime postulat eas in hac vita corporali conseruari, tanquam ordinationes Dei, & in talibus ordinationibus exercere caritatem. Itaque Christiani necessario debent obedire praesentibus magistratibus ac legibus, nisi cum iubent peccare. Tunc enim magis debent obedire Deo quam hominibus, Act. 5.

Hac in alia editione sic reperiuntur.

X V I.

De rebus ciuilibus docent, quod legitimae ordinationes ciuiles, sint bona opera Dei, quod Christianis liceat gerere Magistratus, exercere iudicia, iudicare res ex Imperatorijs, & alijs praesentibus legibus, supplicia iure constituere, iure bellare, militare, lege contrahere, tenere proprium, iusiurandum postulantis Magistratibus dare, ducere uxorem, nubere.

Damnans Anabaptistas, qui interdicunt haec ciuilia officia Christianis, Damnans & illos, qui Euangelicam perfectionem non collocant in timore Dei & fide, sed in deserendis ciuilibus officijs, quia Euangelium tradit iusticiam aeternam cordis. Interim non

C

dissipat

dissipat Politiam & Oeconomiam, sed maxime postulat conseruare tanquam ordinationes DEI, & in talibus ordinationibus exercere caritatem. Itaq; necessario debent Christiani obedire magistratibus suis & legibus. Nisi cum iubent peccare, tunc enim magis debent obedire DEO quam hominibus. Act. 5.)

XVII.

Item, docent quod Christus apparebit in consummatione mundi, ad iudicandum, & mortuos omnes resuscitabit, & hominibus pijs (pijs & electis) dabit vitam æternam & gaudia perpetua. Impios autem homines & diabolos condemnabit, vt sine fine crucientur.

Damnamus Anabaptistas, qui nunc Iudaicas opiniones spargunt, fingunt ante resurrectionem, pios regna mundi occupaturos esse, vbiq; deletis aut oppressis impijs. Scimus enim quod pij debent obedire presentibus magistratibus, non eripere eis imperia, non dissipare politias per seditionem, quia Paulus præcipit, Omnis anima magistratui suo subdita sit. Scimus item, quod Ecclesia in hac vita subiecta sit cruci, & primum post hanc vitam glorificabitur, Sicut Paulus inquit, Oportet nos similes fieri imaginis filij DEI. Quare Anabaptistarum amentiam & diabolicum furorem prorsus damnamus & execramur.

Damnamus & Origenistas, qui finxerunt diabolis & damnatis, finem pœnarum futurum esse.

Post primam periodum huius Articuli, alibi hæc reperiuntur.

¶ Damnant Anapaptistas, qui sentiunt hominibus damnatis ac diabolis finem pœnarum futurum esse. Damnant & alios, qui nunc spargunt Iudaicas opiniones, quod ante resurrectionem mortuorum, pij regnum mundi occupaturi sint, vbiq; oppressis impijs.)

XVIII.

De Libero arbitrio docent, quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam ciuilem iusticiam, & deligendas res rationi subiectas. Sed non habet vim sine Spiritu sancto efficiendæ iusticiæ spiritualis, quia Paulus dicit, Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Et Christus dicit, Sine me nihil potestis facere. Efficitur autem spiritualis iusticia in nobis, cum adiuvamur à Spiritu sancto. Porro Spiritum sanctum concipimus, cum verbo Dei assentimur, vt nos fide in terroribus consolemur, Sicut Paulus docet, cum ait, vt promissionem spiritus accipiatis per fidem. Hac totidem verbis dicit August. lib. 3. Hypognost.

Esse

Esse fateamur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum in ijs quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut inchoare aut certe peragere, sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quam malis. Bonis dico quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quicquid bonum ad præsentem pertinet vitam, quæ omnia non sine diuina gubernatione subsistunt, imo ex Deo & per ipsum sunt, & esse cœperunt. Malis vero dico, vt est velle Idolum colere, velle homicidium, &c. Hæc Augustini sententia præclare docet, quid libero arbitrio tribuendum sit, & discrete discernit ciuilem disciplinam seu exercitiationis humanæ, à spiritualibus motibus, vero timore, patientia, constantia, fide, inuocatione, in asperrimis tentationibus, inter insidias diaboli, in terroribus peccati. In his certe opus est, regi nes & iuari à Spiritu sancto, Sicut Paulus inquit: Spiritus adiuuat infirmitatem nostram.

Damnamus Pelagianos, & similes qui docent quod sine Spiritu sancto, solis naturæ viribus, possimus Deum super omnia diligere, legem Dei facere, quo ad substantiam actuum. Hæc somnia ingenue & necessario reprehendimus, obscurant enim beneficia Christi, Nam ideo proponitur in Euangelio mediator Christus, & promittitur misericordia, quia humana natura non potest satisfacere legi, Sicut Paulus testatur, cum ait Rom. 8. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi enim DEI non est subditus, ac ne potest quidem subijci. Quanquam enim externa opera aliquo modo potest efficere humana natura per sese, potest enim continere manus à furto, à cæde: tamen interiores motus, vt verum timorem, veram fiduciam, patientiam, castitatem, non potest efficere, nisi Spiritus sanctus gubernet & adiuuet corda nostra. Et tamen in hoc loco illud etiam docemus, Dei mandatum esse, vt etiam carnales coërceantur diligentia rationis & illa ciuili disciplina, sicut Paulus inquit, Lex est pædagogus in Christum. Item, Lex est iniustis posita.

Hæc in alia editione sic reperiuntur.

XVIII.

¶ De Libero arbitrio docent, quod humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam ciuilem iusticiam, & deligendas rationi subiectas. Sed non habeat vim sine Spiritu sancto efficiendæ iusticiæ Dei, seu iusticiæ spiritualis, quia animalis homo non per-

C 2

pit ea

pit ea quæ sunt Spiritus DEI, sed hæc fit in cordibus, cum per verbum Spiritus sanctus concipitur. Hæc toridem verbis dicit Augustinus libro 3. Hypognosticon. Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum in ijs quæ ad Deum pertinent, sine Deo aut incoare aut certe peragere, sed tantum in operibus vitæ præsentis, tam bonis quam etiam malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, id est, velle laborare in agro, velle manducare & bibere, velle habere amicum, velle habere indumenta, velle fabricare domum, vxorem velle ducere, pecora nutrire, artem discere diuersarum rerum bonarum, velle quicquid bonum ad præsentem pertinet vitam. Quæ omnia non sine diuino gubernaculo subsistunt, imo ex ipso, & per ipsum sunt, & esse cœperunt. Malis vero dico, vt est velle Idolum colere, velle homicidium, &c.

Damnant Pelagianos & alios, qui docent, quod sine Spiritu sancto, solis naturæ viribus possimus Deum super omnia diligere. Item præcepta Dei facere, quo ad substantiam actuum. Quanquam enim externa opera aliquo modo efficiere natura possit, potest enim continere manus à furto, à cæde, tamen interiores motus non potest efficere, vt timorem DEI, fiduciam erga Deum, castitatem, patientiam, &c.)

XIX.

De causa peccati docent, quod tametsi Deus creat & conseruat naturam, tamen causa peccati est voluntas malorum, videlicet diaboli & impiorum hominum, quæ auertit se à Deo, ad alias res contra mandata Dei. Ideo Christus inquit de diabolo, Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.

Hæc in alia editione sic reperiuntur.

XIX.

¶ De causa peccati docent, quod tametsi Deus creat & conseruat naturam, tamen causa peccati est voluntas malorum, videlicet diaboli & impiorum, quæ non adiuuante Deo, auertit se à Deo, sicut Christus ait Ioan. 8. Cum loquitur mendacium, ex seipso loquitur.)

XX.

Quod aduersarij criminantur nos, negligi à nobis doctrinam de bonis operibus, manifesta calumnia est. Extant enim libri nostrorum, in quibus piè & vtiliter docent de bonis operibus, quæ opera in qualibet vocatione Deo placeant. Cumq; in Ecclesijs magnum olim fuerit silentium de præcipuis operibus, scilicet de exercitijs fidei, & de laude politicorum operum, & magna ex parte consume-

consumerentur omnes conciones in laudibus traditionum humanarum, in ferijs, Ieiunijs, Monachatu, fraternitatibus, peregrinationibus, cultu sanctorum, Rosarijs, & alijs inutilibus cultibus ornandis. Nunc Dei beneficio reuocatur Ecclesia, ad veros, & viles cultus, quos Deus probat & requirit. Prophetæ grauissimis concionibus deplorant hanc Ecclesiæ calamitatem, quod veris cultibus extinctis, in Ecclesiâ regnaturæ sint humanæ ceremoniæ, & impia fiducia ceremoniarum. Et ab hoc errore reuocant Ecclesiam ad veros cultus, ad vera bona opera. Quid potest dici grauius concione illa Psalmi 49. Deus Deorum dominus locutus est, & vocauit terram, Hic Deus vniuerso generi humano concionatur, damnat ceremoniarum fiduciam, & alios cultus proponit, & significat se valde irasci his, qui in Ecclesia ita prædicant ceremonias, vt veros cultus obruant. Similes extant multæ conciones in Prophetis, vt Esaia 58. Et Zachariæ 7. & Micheæ 6. Et Oseas clamitat, Misericordiam volo, non sacrificium, & notitiam Dei plus quam holocausta. Nec obscurum est multos bonos & doctos viros etiam ante hanc ætatem desiderasse doctrinam de consolatione conscientiarum & de operum discrimine meliorem. Debet enim in Ecclesia extare vtraque doctrina, videlicet Euangelium de fide, ad erudiendas & consolandas conscientias, debet etiam proponi, quæ sint vere bona opera, qui sint veri cultus Dei. Sed aduersarij, quia corrumpunt doctrinam de fide, primum non possunt conscientijs firmam consolationem proponere, iubent enim dubitare de remissione peccatorum, Et tamen postea iubent quære remissionem per propria opera, affingunt monachatus, & alia opera. Deinde abolent & veros cultus, Nam inuocatio & cætera spiritualia exercitia excutiuntur animis, non confirmatis fiducia Christi. Præterea nec placent Deo opera secundæ tabulæ, nisi fides accedat, quod propter Christum placeat, hæc inchoata & imperfecta obœdientia. Tertio obscurant opera à Deo mandata, & longe anteferunt humanas traditiones. Has ornant speciosissimis titulis, vocant eas Euangelicam perfectionem, Interim de officijs vocationis, magistratu, coniugio, ita frigide docuerunt, vt multi graues viri dubitauerint, an hæc vitæ genera placerent Deo. Itaque concionatores nostri, bono studio vtrunq; doctrinæ genus illustrauerunt, Proponunt Euangelium de fide, & addunt piam doctrinam de operibus.

D E F I D E.

Primum igitur de fide & iustificatione sic docent, Christus apte complexus est Summam Euangelij, cum Lucæ vltimo, iubet prædicari in nomine suo penitentiam & remissionem peccatorum.